

det gængse syn på revselsen som det bedste værktøj til det gode og endelig ud fra det forhold, at skolen var samfundets straffemyndighed overfor »latinerne«. Men især fremdrager han en lang række skoleudtalelser, vidnesbyrd, om eleverne, udstedte dels mellem 1709 og 1722, dels i 1756, fra ialt c. 30 lærere, i anledning af stipendiefordelingen. Man må give ham ret i, at disse latinske testimonier, der virkelig lader os fornemme »den gamle hørers« stemme, viser et andet billede end det sædvanlige. De røber utvetydigt en levende interesse og deltagelse for elevernes fremgang og velfærd forenet med pædagogisk forståelse for deres individuelle ævner og anlæg. Rektor Galster minder endvidere om, at alt for ofte er det den uheldige lærer, der tales om, om den gode er der tavshed. Til korrektiv af den almindelige uskånsomme dom om den gamle hører har rektor Galster med disse sider givet både et varmt og et vellykket indlæg.

Sidste afsnit, »Kulturskolen«, skildrer udviklingen fra de augustenburgske idéers gennemførelse 1805—09 op til almenskoleloven af 1903, hvor fremstillingen i det væsentlige standser. Levende og indtrængende er der her tegnet en række portrætter af skolens rektorer, især af Emanuel Tauber (1811—45), skaberen af den moderne Aalborg Katedralskole. »Aalborg har haft flere gode Rektorer. Ingen som Tauber«. Også en række livlige lærerfysiognomier tillader de nu rigt flydende kilder at glæde læseren med. Skildringen afslutter med et lille billede fra vore dage, »Skolen i Arbejde og Fest — Skoleaand«.

I et tillæg gives en fortegnelse over lærerne 1870—1940 og studenterne 1870—1938, overmåde nyttig, især for personalhistorikere.

I det ydre en monumental bog, statelig, godt tryk og fint papir, med velvalgte og velreproducerede fotografier — i det indre en levende og human skolemands vidnesbyrd om samfølelse og så med fortidens kolleger og elever.

Erik Lund.

Litteratur om Almuekultur og Folkeminder 1939—1940.

Prof. *Arthur Christensens* Bog: »Molboernes vise Gerninger« (Danm. Folkeminder Nr. 47, 1939, ill., 256 S.) er den første fuldstændige Udgave af vore *Molbohistorier*. Hver enkelt af Bogens 94 Historier er forsynet med en udførlig folkløristisk Kommentar, så man kan nu se, fra hvor mange Lande de enkelte Historier kendes, hvorledes de er blevet overleverede og hvilke kulturhistoriske, folkepsykologiske og andre Motiver, der er

Forudsætningen for Fortællingernes Indhold. I nogle indledende Afsnit fremsætter Ud giveren en Række Oplysninger om »Molbohistoriernes«, Tåbehistoriernes Oprindelse. Typen »Molbohistorier« er Udtryk for den fællesmenneskelige Trang til at høre over dem, der er udrustet med ringere Forstand end En selv. Den folkelige Skæmt tager Dumheden under Behandling, i hvert Fald de Arter af Dumhed, som man ikke selv kunde finde på at begå. Historierne om uvidende Folk bliver i alle Lande henlagt til afsides beliggende eller isolerede Landsdele; i Danmark navnlig lokaliseret til Mols, Harboøre og Fanø samt til de sønderjydske Landbyer Gabøl og Fjølde. Naar *Mols* fortrinsvis kom til at nyde den tvivlsomme Ære at blive det danske Hjemland for Dosmerfortællinger, er Grunden hertil ikke alene denne Halvøs på een Gang afsides og centrale Beliggenhed i Danmark, Beboernes gammeldags Sædvaner og særprægede Dialekt, men også *Århusfolkenes* Bestræbelser for at gøre Molboerne lidt til Grin og Latter. Et lærerigt Eksempel til Bevis herfor findes i en eventyrpræget Historie: »Skælmen fra Mols«, der er et af de morsomste Stykker i Bogen. Det er imidlertid en Fortælling, der hører til en meget udbredt Gavtyv-Genre, og den er lige så lidt som alle de andre Molbohistorier af østjydsk Oprindelse.

Lejlighed til at se dansk Folkeoverlevering på en videre Baggrund får man også ved at læse min Bog: »Fra Julestue til Valborgblus« (P. Haase & Son 1940). Heri er også en østjydsk Egn Undersøgelsens Udgangspunkt, idet det er den navnlig fra Djursland og omliggende Egne kendte Ungdomslavsskik med Udvalgelse af *Gadebasse* og Tildeling af *Gadelam*, der er blevet taget op til Behandling, med Benyttelse af det foreliggende Stof fra Middelalderen og til Nutiden og under Jævnførelse med beslægtede Skikke fra Ind- og Udland. I et Tillæg er den righoldige østjydske Tradition om dette Æmne udgivet. — Nærbeslægtet i Indhold med *Gadebasse*bogen er Arkivar *H. Ellekildes* to udførlige Afhandlinger om Djurslands Majsang og Pinseviser (Fra Randers Amt 1940) og Sommer i By i Sydsjælland (Historisk Aar bog for Præstø Amt 1940). Heri er fremdraget meget nyt Stof, og de to Arbejder er vægtige Bidrag til Udforskningen af de danske Forårsskikke.

*

Af Folkelivsskildringer er der først at nævne *Anders Uhrskovs* to rigt illustrerede Bøger: »Handel, Haandværk, Fiskeri« (1939, 176 S.) og »Fra Land og By« (1940, 238 S.), begge udkomne hos Gyldendal i Serien »Fra Stavnsbaand til vore Dage«. De indeholder værdifulde Skildringer af Nordsjællands Kulturhistorie.

De er en smuk Tilvækst til Uhrskovs store Række af Arbejder vedrørende Nordsjælland. I *P. Pedersens* og *Henrik Ussings* Bog: »Klittens Folk« (Svegårds Forlag, Sorø, 143 S., ill. 1940) findes en Skildring af Folkelivet, som det forhen formede sig, ikke mindst i afvigte Århundrede, på *Holmslands Klit*. Da Levekårene på denne barske Landtange i ikke ringe Grad afviger fra andre danske Egnes, er det lærerigt at stifte Bekendtskab med Lærer *P. Pedersens* mange Optegnelser, der i *Dr. Ussings* Tilrettelæggelse er meget underholdende Læsning. Befolkningen på *Holmslands Klit* har med forbavsende Evne forstået at *tilpasse* sig efter de naturgivne Tilstande. Det var meget, den her fik ud af de karrige Gaver, Naturen skænkede. Fra Vestjylland er der endnu flere Arbejder at omtale. Her kan således nævnes Lærer *P. H. Gejels* Skildringer (ill.) af Bondelivet i Vestjylland gennem 90 År (Sprog og Kultur 1940, 1—45). Stoffet er navnlig hentet fra Egene ved *Skernås* nedre Lob. En Mængde Æmner fra det gamle Landsbyliv er omtalt i *Gejels* Fremstilling, der bygger på Erindringer. Det samme er også Tilfældet med Lærer *Torolf Kristensens* Bog: »Fræ mi bet'te Ti' å ong Daw« (i Serien *Jyske Folkemaal* I, 1939). I dette på Folkemalet og med Lydskrift skrevne Arbejde hører vi om Landsbykær og Almueliv i *Vestsalling* i Slutningen af afvigte Århundrede. Selv om Kristensen har forholdsvis mange og fængslende Oplysninger om det grundtvigske Livs Frembrud i *Salling*, er der dog også talrige Enkeltheder om alle de gamle Bondearbejder ude og inde Året om. *Salomon J. Frifelt* og *T. Tobiassen Kragelund* fortsætter at udsende Bøger i Fællesskab om »Dem Vester fra« I—II (1939—40, Gyldendal, ill., hver 127 Sider). Heri er samlet Småtræk om Rydningsmænd, Hedyrkere, Mergelgravere, Mosearbejdere o. s. fr. I en underholdende Form meddeles en Række værdifulde Detaljer om sydvestjydsk Folkeliv i Slutningen af det 19. Århundrede. Også i *H. P. Hansens* Bøger: »De gamle fortalte« I—II (Universitetsforlaget i Århus og Ejnar Munksgaard 1939, 1941, 186 S., 280 S., ill.) læser man om nøjsomme, hårdtarbejdende Mennesker, der dyrkede Hede op, gravede Mergel, kartede Uld o. s. fr. Deres slidsomme Livsgerning fremkalder beundrende Følelser¹⁾. Ældgamle Mennesker fra *Herning* og Omegn har Hansen udspurgt om gammelt Folkeliv og samtidig har han faaet deres egen Livskæbne berettet. Med Rette bærer de to fortræffelige Bøger Undertitlen: »Midtjydske Kulturbilleder«.

※

1) Jfr. *Tage Hefts* underholdende Bog: »Ansigtet fra Heden« (1940).

I en Del mindre Arbejder findes også Oplysninger om Folkeskik og Levekår i forrige Tider. cand. theol. *Søren Lassen* har i Fynske Årbøger 1930—40 i en udførlig Skildring af Livet på Hovedgården *Selleberg* (Birkende S.) leveret et smukt Bidrag til Oplysning om Dagligliv og Fester i et velstillet Hjem på Landet i 1870'erne; det bør nævnes, at Pastor G. Strøm i Marslev og hans Hjælpepræst *H. F. Feilberg* også omtales og karakteriseres i det smukke Årbogsbidrag. — I Årbog for Sorø Amt 1939 er ved undertegnede offentliggjort et Udvalg af Træskomager *H. P. Christensens* Optegnelser fra *Jystrup* Sogn i Midtsjælland. — Fru *Margrethe Højendahl* fortæller (Vendsysselske Årbøger 1939—40) Minder fra *Skallerup* Sogn i 1870—80'erne. *C. Klitgaards* Udgave (smsts.) af Skibsfører *Chr. Julius Klitgaards* Barndoms-erindringer (Fortælleren levede i Tiden 1835—1917) indeholder mangeartede Oplysninger fra en vendsysselsk Havegn, således om Studehandel, Veje, Pinsemarked i Ålborg, Lerup Marked, Strandinger, Varsler, Originaler, Livet på Stranden o. s. fr. Fremhæves kan det udførlige Afsnit om Slavekrigen i Vendsyssel 1848. — Den dygtige Folkemindeoptegner, *N. P. Pedersen*, skildrer i samme Årbog gamle Dages Vandrefolk, Zigeunere, Bjørnetrækere, svenske Kurvemagere, forskellige Kvindfolk og Originaler, helt igennem godt fortalt. I »Gamle Minder fra Thy« (Historisk Årbog for Thisted Amt 1940) fortæller *J. Yde Kirk* om Marionetlirekassemænd Peder Madsen fra *Refs*. Om samme Mand er der lignende Oplysninger i *Jakob Knudsens* Roman »Rodfæstet«, hvilket viser, at også i dette Tilfælde byggede Knudsen på virkelig Overlevering (eller egne Barndoms minder). *Yde Kirk* giver også Oplysninger om gamle thylandske Ordsprogs Oprindelse. Ligeledes meddeler *Anders Overgaard* (sa. Årb.) Ordsprog og Talemåder fra Thyland (Hillerslev Sogn). De er anførte på Folke-målet. I *J. Heltofts* Samling af gamle Ord og Talemåder fra *Hasleveggen* (Sorø A. Årb. 1940) er også gode Enkeltheder iblandt, således kulturhistoriske Forklaringer til flere af Udtrykkene.

R. Thomasen fortsætter (Århus Stifts historiske Årbog 1939) sine Skildringer af dagligt Liv i *Hads* Herred i 1870'erne. Det er påskønnelsesværdigt, at Forfatteren har haft Interesse for at gøre opmærksom på, hvad Befolkningen kendte til Dyr, Planter og andre Ting i Naturen. Også om Befolkningens Karaktertræk er der Enkeltheder af Værdi i *Thomasens* Afhandling. — Østjydske Hjemstavn 1939—40 indeholder sin Sædvane tro en Række Folkelivsskildringer. *Edv. Egeberg* nåede at få skrevet et smukt Afsnit af sine Erindringer fra Barndomstiden i *Linøa* Skole. Han for-

tæller bl. a. om Dagligliv og Fest i Skolen og om Folk i Byen (Ø. Hjst. 1939). *Carl Ammitsboll* skildrer (smsts.) Mølleri og Arbejde i 1860'erne på *Klaks Mølle* Vest for Horsens. Han fortæller endvidere om Bygninger, Landbrug, dagligt Arbejde, Mad, Aftensæde, Fiskefangst, og har til sidst specielle Oplysninger om *Puk-Spillet*. Samme Forfatter beretter videre i Ø. Hjst. 1940 om Livet på *Bisgård* i Tamdrup Sogn i 1850—60'erne. Heri læser man bl. a. om Markarbejde, Slet og Høst, Høstgilde, Mad og Lys, Arbejdstider. *Morten Sørensen* fortæller om Landsbylivet i *Adslev* i 1870'erne. Han har gode Enkeltheder om Klædedragt og Farvemidler, Jul, Høst, Tærskning, Høkerhandel, Jordemoderost, Lægemidler, Tællelys, gamle Frugthaver, Skovarbejde, Lobbinder, Hjulkarl og Træskomand m. m. — *R. P. Randlovs* Erindringer (smsts. 1939—40) fra *Tåning* ved Skanderborg er også detailrige og nyttige. Han begynder i 1860'erne og skildrer sine Oplevelser som Hyrdedreng, hvorefter han skriver om Skolegang, Jul, Vinterlege, Agerbrug, Slet og Høst, Mad, Legestuer, Højskolens Indflydelse i Egnen, Soldaterliv; han afslutter med at fortælle om sin begyndende Indsamling af Folkeminder til *Evald Tang Kristensen*, en Virksomhed, Randløv i sit lange Liv med usvækket Interesse har plejet. — Smuk og indholdsrig er *Laurits K. Larsens* Skildring (smsts. 1940) af Livet i et dygtigt Håndværker- og Husmandshjem i *Borum*. Et hyggeligt og lykkeligt Hjem under beskedne Kår lærer vi her at kende. — *Chr. Holtet* bringer i sit Stykke om *Nørre Vissing* (Østjydsk Hjemstavn 1940) bl. a. Oplysninger om Gadestævne, Byhorn, Oldermænd, Kro, Pottemageri samt lidt Sagn og Folketro. — *S. Vestergaard Nielsens* »Fra Egense i Mov Sogn for 60 Aar siden« (Fra Himmerland og Kjær Herred 1940) har en Redegørelse for Bygeskik i denne noget af-sides Egn; Møddingens Plads omtales, ligeså Mad og Drikke, Klæder, Sædelighed o. s. fr. — Lærer *P. Christensen* skildrer (Fra Randers Amt 1939) Almisselemmers Kår i gamle Dage i *Aistrup-Vindblæs* Egnen. Også Fattighuse og Originaler omtales i Bidraget, der levende viser os Fattigfolks triste Tilværelse forhen. — *A. Bremdahls* hyggelige Stykke fra *Erritsø* (Vejele A. Årb. 1939) giver et Indtryk af et Hjem med Sans for Sang og Digtning. Almueviser og Spinderokken omtales.

*

Thorvald Madsens Bog: »Theilgaardslægten« (1940, 159 Sider) bringer adskillige Oplysninger om Bondeliv i forskellige Egne af Jylland forhen, især dog fra *Sønder Omme-Egnen*, idet en Del af Slægtens Medlemmer stammer fra Jullingsholms Mølle, hvortil

megen interessant Historie er knyttet. — *A. Ravnholt* skildrer i »Thorning Sogn i det 19. Aarhundrede« (1939, 190 Sider) bl. a. Landbrugsforhold og Livet på Gårdene i dette fordums Hedesogn. — *Esbern Jespersen* har også meget om Bondekultur i sin Bog: »Vind Sogn« (1939, 218 Sider). Fremhæves kan Afsnittet: »Af Anders Kjærs Optegnelser«, hvori mangfoldige Træk om Arbejde og Fest i det gamle Vind på en underholdende Måde er meddelt. — *Johan C. Sulkjær*, der denne Gang har skrevet en Bog om *Arnborg Sogn* i Hammerum Herred (1939, 164 Sider), fremkommer ligeledes med Småbidrag vedrørende Sognets Almuekultur, Tænkemåde, Sagn og Tro o. m. a. — *Alfred Kaas* fortæller i »Timgaard den røde« (1940, 95 Sider) Lokalhistorie på en særpræget, men fængslende Måde. Han beretter mange Træk om Herremænd og Bønder, Kæltringer, Ulve, Klædedragt, Bondesind m. v. i Egnen omkring Timgaard i det 17.—18. Århundrede. — »Bogen om Bov Sogn« (1939, 152 S.) har i Kapitlet »Mands Minde« Bidrag om dette Grænsesogns Landbrug, Bystyre, Markmand, Kvægvogtning, Tørvegravning, Bystokke m. m.¹⁾ — Sønderjydske Månedsskrift bringer talrige Småoplysninger om Almueliv og Bondekår samt Folkeminder, især fra Sydslesvig, Angel, Fjorde og Tønderegnet, meddelte af Andreas Lorenzen, M. P. Ejerslev, Johs. Klindt, Anker Olsen, Hans Hansen Toft o. fl.

I Fynsk Hjemstavn, der nu desværre er ophørt at udkomme, findes der i Årgang 1939 en Række forskelligartede kortere og længere Skildringer fra Folkelivet, f. Eks. om Høst på Langeland, Sælfangst i de fynske Farvande, Husråd, Stodderkonge, Plov og Pløjning, Fastelavn, Klædedragt, Viser, Remser, Sagn og Tro m. v. I »Randers Amt, Hjemstavnsbog« (1939, 430 Sider) er der Kapitler om Sagn knyttet til Amtet. I Stykket om Fester er der slet intet om de for Randers Amt karakteristiske Skikke: Gadebasse og Gadelam, Gøre Vejr, Doblegilder, Stubtønde, ligesom der heller intet er nævnt om den righoldigt overleverede djurslandske Sommer-i-By-Fest. — »Hjemstavnsbog for Viborg Amt« (1938, 312 S.) har et Stykke ved *N. C. Jensen* og *J. C. Krogh* med Sagn fra Amtet. *N. P. Bjerregaard* og *Toft Hansen* skildrer Amtets Byggeskik; *Bjerregaard* Sprog og Folkeskik, og *J. C. Krogh* Folkemusik.

※

¹⁾ Jfr. min Bog: Brabrand og Aarslev Sognes Historie III (1939), hvori der er udførlige Oplysninger om disse Sognes Folkeliv og Folkedigtning.

En Række *Landsbygilder* er der meddelt udførlige Oplysninger om i min Bog: »Landsbygilder« (Universitetsforlaget i Århus 1940). — *Johs. Bredkær* har i Tune Landbrugsskoles Elevskrift 1939 i Artiklen »Onde Urter« nogle Træk, der ikke findes i Afnittet »Fruegilde« i »Landsbygilder«. — Om Begravelsesgilder for 70 År siden i *Vesløs* har *N. Sodborg* (Thisted Årb. 1940) et fortrinligt lille Stykke. Man beundrer her de gamle Hannæsboeres store Evner til at spise og drikke meget ved et Gravøl.

*

Til mere specielle Områder af gammelt *Bondeliv* hører Aug. F. Schmidt's »Møddinger og Gødskning« (Fh. August Bangs Forlag, 1939), udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, hvori der gives en Fremstilling af gammeldags Gødskningsmetoder med talrige Oplysninger om Møddinger, Gødningens Behandling og det ringe Landbrug, der blev drevet i gamle Tider. Bogen er forsynet med gode Register. Oplysninger om gammel *Redskabskultur* findes i nogle få, mindre Arbejder. *T. Tobiassen Kragelund* har således i Fra Ribe 1939 givet en indgående, saglig Fremstilling af *Plov og Pløjning* i gammel Tid i Hunderupegnen Nord for Ribe. Hr. Kragelund har også leveret nyttige Beskrivelser af *Træsko*, *Træskobeslag* og *Træskovisker* samt skildret en Træskomands Levnedsløb (i Danske Folkemaal 1940 og Fra Ribe Amt 1941). Værdifuld ikke mindst i filologisk Henseende er endvidere hans detaljerede Beskrivelse af den gamle vestjydske *Arbejdsvogn* (Fra Ribe Amt 1940).

Dr. *Helge Søgaard* har i Østjydske Hjemstavn 1940 givet en Redegørelse for gammelt *Pottemageri* og Fortids Folkekunst i *Gern Herred*. Under Omtalen af nogle Fund meddeles navnlig Oplysninger om Ornamente på Potterne. Ved at omtale Pottemagere i Århus 1675—1861 ydes væsentlige Bidrag til Kundska-ben om dette Håndværks Udøvere. — *Axel Steensberg* giver i »Folkliv« (Acta ethnologica et folkloristica Europæa 1940) en Oversigt over Tilvirkningen af *sorte Potter* i Jylland. Fremstillingen bygger ikke alene på trykt Materiale, men også på Undersøgelser foretaget i Marken af Steensberg selv. Afhandlingen bringer flere Billeder af vor middelalderlige Keramik. I øvrigt kan henvises til en udførlig Omtale af Steensbergs Bidrag i Jyske Samlinger 5. Rk. V (1941). 74—76 (af Helge Søgaard).

Gamle *Fiskemetoder* er Æmnet for *Svend Jespersens* Stykke i Danske Folkemaal 1940. I det illustrerede Bidrag findes Fangst-redskaberne omtalte, og man får i det hele meget at vide om

Fiskeriet som Bierhverv, idet det navnlig er Ørredfangst i Ær. Jespersen oplyser om.

✱

Aage Sørensen har i sin udførlige Afhandling om Ommersyssels Ødekirker (Fra Randers Amt 1939) mange Enkeltheder om *hellige Kilder* og *Kirkesagn*. — *Chr. Holtet* skildrer i to Bidrag (Østjydsk Hjemstavn 1939 og Århus Stifts Årbog 1940) sin Udgravning af den hellige Kilde ved *Skvæt* nær Skanderborg. Kilden var omsat med Sten og Planker. Der fandtes en Mængde Lerkarskår og Træseskeer samt Mønter i Kilden. Det var ønskeligt, om mange Helligkilder blev lige så godt arkæologisk undersøgt. — Til hellige Kilder og Kirker med undergørende Kruifixer el. lgn. var ofte knyttet *Markeder*. Dette var saledes Tilfældet med *Kirken i Kliplev*, hvor det berømte Træbillede. »Sct. Hjælper« (☉: Christus) trak mange Pilegrimme til sig. Herved fremstød et Marked, der gennem lange Tider var betydeligt (se Sønderjydsk Maanedsskrift 1939—40, 17—20). Det førhen så berømmelige *Navnsø Marked* i Himmerland har *Anders Johansen* givet en meget udførlig og værdifuld Skildring af i Fra Himmerland og Kjær Herred 1940. Man får her et nuanceret Indtryk af det store Kram- og Handelsmarked, der betød meget for den himmerlandske Befolkning i gamle Dage. En hellig Kilde er muligvis Årsag til Markedets Oprindelse. — Det bør ikke lades unævnt her, at *Philipp Borries* i Præstø Amts historiske Årbog 1939, 65—85 giver en ganske god Fremstilling af Kildedyrkelse, navnlig med Eksempler fra Sydsjælland. Det hele er skrevet helt og holdent på Grundlag af Arbejder af undertegnede, men herom er der ikke givet den mindste Antydning. I et andet Bidrag har Ph. Borries på lignende Vis udnyttet Severin Kjær. En sådan Fremgangsmåde bør påtales; det anstår sig ikke for en Medarbejder ved en historisk Årbog slet ikke at angive de Kilder, han øser af. — Det var på sin Plads, at der i 600 Året for *Niels Ebbesens* Dåd fremkom en Afhandling om Folkesagnene vedrørende Niels Ebbesens Hjemsted. *H. Ellekilde* har i Århus Stifts Årbog 1940 med sædvanlig Grundighed behandlet Sagnkredsen om Voldstedet *Norreris* i Foldby Sogn. De forskellige Sagnvidnesbyrd fra Middelalderen og til Nutiden er gennemprøvede og tolkede. — Frk. *Anna Pedersen* har i Hist. Årb. for Præstø Amt 1939 meddelt en Række Optegnelser fra *Stevns* indeholdende Rim, Talemåder og Tro om *Ugens Dage*; endvidere Tro om *Måneder* og *Årets Mærkedage*. Det er godt Stof, som her er fremdraget. — I Vendsysselske Årboger 1939—40 i *Emil Larsens* Bidrag om Overtro fra *Lendum*

hører man om et *Kranium*, der var gemt i en Seng som Værn mod Væggelus. I samme Sogn trak man også et Barn gennem et Ligs Arme for ved denne »Genfødselskur« at helbrede det for en Sygdom. I *Egense* (Mov Sogn) i det nordøstlige Himmerland havde man o. 1870—80 en *klog Kone*, Ka Roels, der kurerede for engelsk Syge. Hendes Kure er skildrede af *S. Vestergaard Nielsen* i *Fra Himmerland og Kjær Herred* 1940. I *Henrik Laurssens* Afhandling om Anders Natmands Koglerier (Hist. Årb. for Thisted Amt 1940) redegøres for Overtro og Hjælp mod Kreatursygdomme ved en Natmands Hånd i Tiden o. 1734. Og i *Fynske Årbøger* 1940 har *Hans H. Fussing* på Grundlag af omhyggelige Arkivstudier givet en lærerig Fremstilling af en Hekserisag i Dalum 1651.

Litteraturen om vore *kloge Folk* har faet en værdifuld Tilvækst i *Johannes Bechs* Bog: »Laust Glavind, Vestjyllands sidste Troldmand« (1939, 80 S.), udsendt til Foreningen »Danmarks Folke-minder«s Medlemmer. Bechs Arbejde er et kærkomment Supplement til *H. P. Hønsens* Bog: »Kloge Folk i Vestjylland« (1925), men desforuden vil det få Betydning for alle senere Undersøgelser vedrørende »kloge Folk«, idet Bech fremkommer med en Række Oplysninger, der afslører Laust Glavinds Fremgangsmaade. Bogen er derved blevet usædvanlig interessant. Den giver også et stærkt Indtryk af de Levekår, en »klog Mand« i Slutningen af afvigte Årh. havde at leve under. Lystelige var de ingenlunde. Den kloge Mand og hans Familie blev betragtet som Væsener, man ikke vel kunde omgås på lige Fod med.

August F. Schmidt.

*

De nye Danmarkshistorier.

Der spørges i disse Aar stærkt efter en tidssvarende Skildring af selve Danmarkshistorien. *A. D. Jørgensens* »40 Fortællinger af Fædrelandets Historie« (1882), der har haft saa stor Betydning i Retning af at vække og skærpe Sansen for vort Folks Historie, ikke mindst i Sønderjylland, er kommet i Nyudgave (De unges Forlag, 1941), men den har jo for vort Slægtled den Mangel, at den slutter ved 1864, og en Danmarkshistorie, der slutter her, er nu ikke længer nogen Danmarks Historie. Hvad der er vundet indadtil siden 1864, vejer for tungt til at det nu mere kan udelades.

En ny Bog i samme Plan som *A. D. Jørgensens* er skrevet af de to Ledere af Nationalmuseets danske Samlinger *Johannes Brøndsted* og *Poul Nørlund* under den beskedne Titel »Seks Tværsnit af Danmarks Historie« (Gyldendal, 1941). Den henvender sig ligesom 40 Fortæl-